

DE VYF DAGEN
VAN
NEDERLAND

Door

Jonkheer F. Beelaerts van Blokland

Vice-President van den Raad van State en
oud-Minister van Buitenlandsche Zaken

Noot van den Vertaler

Na den inval op 10 Mei, was het mij maandenlang volkomen onbegrijpelijk waarom ons leger genoodzaakt was na vijf dagen dapperen weerstand zich over te geven, terwijl volgens de radioberichten de vijand in het Noorden en aan de Grebbelinie niet in staat was geweest door te breken. Dat raadsel werd mij glashelder opgelost door dit boekje. Het is door jonkheer F. Beelaerts van Blokland, Vice President van den Raad van State en oud Minister van Buitenlandsche Zaken, in het Engelsch geschreven, om door Amerikanen te worden gelezen. Ik bracht enkele exemplaren van dit boekje aan boord van elk Nederlandsch schip dat hier binnenkwam en het vond daar, even als bij mij, gretig onthaal. De Kapitein van de Kota Baroe merkte op, dat hij aan boord van zijn schip meer dan 25 schepelingen had, die even graag van deze klare uiteenzetting van wat er in de vijf dagen gebeurd is zouden willen kennis nemen, doch daar ze de Engelsche taal niet machtig waren, konden zij het boekje niet lezen. Hij sprak den wensch uit, dat deze mooie beschrijving in handen van alle schepelingen zou worden gesteld in de Nederlandsche taal. De Schrijver gaf welwillend zijn toestemming tot vertaling, waarop ik daar terstond toe ben overgegaan. Het boekje is in zulk uitstekend Engelsch en in zulk een boeiende verhaal trant geschreven, dat ik groote moeite heb gehad met het vertalen, temeer daar ik in de laatste 29 jaar weinig gelegenheid heb gehad mijn Moedertaal te gebruiken. Ook ben ik niet bekend met de tegenwoordige spelregels. Ik verzoek daarom den lezer om al zijn aandacht uitsluitend aan het verhaal te geven en zich niet te laten storen door enkele anglicismen of spelfouten, die in de vertaling mogen voorkomen. Ik ben overtuigd, dat de lezing van dit boekje zeer zal worden gewaardeerd door Nederlandsche schepelingen en ik hoop, dat meer dergelijke lectuur ter hunner beschikking zal worden gesteld.

Seattle, Washington U.S.A. 26 October 1940.

MR. A. VAN DER SPEK.

Voorwoord

Nederland heeft een verhaal te vertellen. Het is geen mooi verhaal. Maar het is hoog tijd, dat het verteld wordt. Er is zoo veel gebeurd sinds de reusachtige juggernaut van Duitsche agressie Nederland onder zijn wielen heeft vermorzeld - en er hebben zich zelden meer dramatische tooneelen in de wereldgeschiedenis afgespeeld - dat het niet meer dan een simpel voorspel schijnt van het veel grootere noodlot dat de geheele Westelijke beschaving heeft getroffen. De vijf dagen van Nederland zijn al vergeten onder de geweldige gebeurtenissen van de verschrikkelijke weken die er op zijn gevolgd. Nederland is, om zoo te zeggen, oud nieuws, want Nederland is al maanden lang dood.

Maar geloof geen oogenblik dat dit waar is.

Nederland mag het leven verloren hebben, haar geest is even sterk levend als het was gedurende de eidelooze jaren van oorlog tegen den Spaanschen tijran van den 16en eeuw. Die geest, opgegroeid in eeuwen van vrijheid en onafhankelijkheid kan evenmin verbrijzeld worden door het plotselinge geweld van machinalen moord als door de langzame marteling van onderdrukking. Die geest zal leven zoolang Oranje leeft, zoolang als er Nederlanders leven om te strijden voor hun Land en Vorstenhuis, zoolang als er een stem overblijft om de geschiedenis van Nederland te vertellen.

De vijf Dagen van Nederland

Donderdag, 9 Mei, was een prachtige dag. Een wolkelooze, blauwe lucht stond over de groene velden en de drukke steden van Nederland. In den vroegen morgen waren honderd duizenden Nederlandsche mannen en vrouwen door de reine, zonnige straten op de fiets naar hun kantoren gereden. Misschien hadden zij wat over den oorlog gepraat. Maar niet veel. Het was hun oorlog niet. Zij hadden met niemand oneenigheid. Zij hadden van niemand gunsten gevraagd en niemand kwaad aangedaan. Hun geweten was even helder als de stralende hemel van dezen mooien voorjaarsmorgen.

Het is waar, zij wisten wel, dat onschuld van geen tel was bij hun machtige nabuur in het Oosten. Zij wisten, dat in de donkere dagen van 10 en 11 November van verleden jaar alleen door een plotselinge planwijziging op het laatste oogenblik de roekelooze aanval was afgewend, alhoewel het reeds voor vele uren als onvermijdbaar was beschouwd. Zij wisten ook, dat slechts vier dagen geleden alle militaire en marine verloven waren ingetrokken, een duidelijke aanwijzing dat de Regeering verontrustende berichten had ontvangen over de plannen en voornemens van den machtigen buurman.

En toch, op dezen mooien Donderdag morgen leek de gedachte dat plotseling oorlog zou los barsten over dit onschuldig, vredelievend volk te afschuwelijk om ernstige aandacht te verdienen. Er waren geen perscampagnes tegen de Nederlanders geweest, geen bedreiging, geen eischen van welke aard ook, geen toespeling op het komen van gevolmachtigden van Berlijn. Het gevaar zou stellig wel weer overwaaien.

Zoo fietste het Nederlandsche volk kalm naar zijn werk, gerust in het bewustzijn van hun vlekkelooze onschuld, ongeneigd te gelooven, zelfs als onmogelijk aannemende, dat de Duitschers werkelijk in staat zouden zijn zulk een afschuwelijke laagheid te begaan van geheel ongemotiveerd, een kleine, vredelievende buur te overrompelen.

Rustig en gelukkig ging de dag voorbij, een dag als elke andere behalve dat de zonneschijn buitengewoon warm en stralend was. In Rotterdam wemelden de sleepbooten over de rivier, sommigen omdat zij niets anders te doen hadden, en toch te vol van energie waren om op zoo 'n mooien dag stil te liggen, anderen om de trotsche schepen op te pikken, die de Nederlandsche vlag nog over alle zeeën deden wapperen trots het daaraan verbonden gevaar en die er alleen op uit waren om de vreedzame handel gaande te houden zonder welke klein, dichtbevolkt Nederland niet kan bestaan. In Amsterdam verdrongen zich de makelaars en handelsagenten op hun gewone verzamelplaatsen om hun luidruchtig en gebaarvol bedrijf zoo goed als zij konden voort te zetten onder de ernstige moeilijkheden die de tijden meebrachten.

Vanuit elk wijd geopend raam langs de kanalen en de nauwe, drukke straten van Nederlandsche steden kwam het vroolijk geluid van tikkende schrijfmachines. Een vreedzaam land was aan het werk; slagersjongens vlogen op hun fietsen over de straten, boeren molken op hun kalme, statige manier hun koeien in de vlakke, groene weilanden of zaaiden het graan, dat zou opkomen in de versch geplogde velden, waar de leeuwerikken zongen, hoog in de prachtig blauwe lucht; geleerden bogen zich over hun manuscripten in hun rustige studeerkamers of gaven college in de oude zalen van de

Universiteiten. Alleen den Haag met zijn groote bevolking van rustende, welgestelde menschen, die hun elf uursche kop koffie dronken op de zonnige café terrassen, had het gewone en bedriegelijke aanzien van behaaglijke en waardige rust.

Inderdaad bedriegelijk. Want achter de in den zon blakerende gevels van de gouvernementsgebouwen was noch rust, noch behagelijkheid op dezen laatsten prachtigen dag van vrede, maar uitsluitend een koortsachtige drukte en een steeds dieper wordend gevoel van bedruktheid, daar de geheime berichten van de Inlichtingsdienst van uur tot uur meer en meer aanduidden, dat dat, wat lang gevreesd was, tenslotte werkelijkheid ging worden.

De avond viel en het Nederlandsche volk fietste na voltooiden dagtaak terug naar huis, misschien met zelfs meer vertrouwen in de toekomst dan zij dien morgen hadden gehad. Zij spraken niet over oorlog, maar eerder over de verrukkelijke zachtheid van de langzaam vallende avond, over welk café zij zouden kiezen voor een kop koffie of een glas bier na 't eten, of zij den avond thuis zouden genieten op het balcon of naar het stadsplein gaan en den avond uit zitten, luisterende naar het oude carillon van het stadhuis in hun provinciestad of van een oude kerk. Waren de avondkranten niet volkomen als altijd, vrij van eenig alarmeerend bericht? Geen aanleiding dus om te vreezen of zich bezorgd te maken. Nederland, geliefd Nederland, bleef een eiland van vrede. Het kon niet gebeuren. Het kon heusch niet werkelijk gebeuren. Het was ondenkbaar. Dat moet een van de laatste gedachten geweest zijn van duizenden Nederlanders, toen zij in slaap vielen in de heldere sterrennacht van Donderdag den 9en.

Een paar uur later gebeurde het. In de nachtelijke stilte werd dorp na dorp, stad na stad wakker geschud door het zware gebrom van talloze overvliegende groepen van vliegtuigen. Wat kon dat beteekenen? Gordijnen werden opzij geschoven, slapende hoofden met verwarde haren gluurden uit de ramen. Misschien werden er een paar grapjes gewisseld tusschen bureu: Daarboven tusschen de sterren, wie het ook waren, zij maakten voorzeker een ware hakmoes van Nederlandsche onzijdigheid. Want deze keer waren het niet een of twee vliegtuigen, welke enkele malen de Nederlandsche onzijdigheid hadden geschonden, maar een heele vloot. En toch aan vele zich afvragende, glurende hoofden viel het niet in dat dit zwaar gebrom, dat de lucht vulde, iets meer aankondigde, dan een nieuwe en een speciaal massale schending van neutraliteit zooals al zoo dikwijls tevoren op een kleinere schaal had plaats gehad. Die illusie zou niet lang duren. Binnen een paar minuten nadat de Duitschers begonnen waren met schieten en met zich op gewelddadige wijze een weg te banen in het land, waarmee zij zich gisteren nog hielden als of zij er in vrede mee leefden, zonder eenige grief, klonk het alarm over het slapende land. Ordonnansen renden den nacht in, telefoonschellen begonnen als gekken te bellen in duizenden verdedigingsposten en in honderd duizenden particuliere woningen en lang voor een nieuwe, prachtige dag daagde, wist elk dorp en elke stad, dat het ondenkbare was gebeurd, en dat Nederland, na meer dan een eeuw van vrede, in oorlog was. Nederlands uur, dat vijf dagen zou duren, had geslagen.

Het is geen gemakkelijke taak, om de geschiedenis van die vijf dagen te vertellen. Gebeurtenissen volgden elkaar te snel op en zij speelden zich op te veel plaatsen af. Van de eene minuut tot de volgende werd het geheele land plotseling in

verwarring geworpen en in het woeste rumoer van oorlog. Dit was geen gewone inval, die beschreven kan worden in termen van voorste linies, aanvallen en tegenaanvallen.

Dit was een oorlog die plotseling opvlamde in de meest onverwachte plaatsen, ver achter het front, in dezelfde steden van het westen waar minder dan 24 uren geleden de inwoners zoo kalm naar hun kantoren gefietst waren, veilig in het bewustzijn, dat een breede strook land en een met forten versterkte waterlinie hen scheidde van een gewetenlooze nabuur meer dan 100 Kilometer naar het Oosten. Kortom het was een oorlog, die niet geleidelijk zich over het land verbreidde als een overstroming of een boschbrand, maar een, die plotseling het geheele land schokte als een aardbeving. Van daar de moeilijkheid om een helder historisch verhaal te doen van den keten van gebeurtenissen welke leidde tot de eindelijke ondergang. Veel, van wat gedurende de aardbeving is gebeurd, is nog onzeker. Veel zal waarschijnlijk nooit opgehelderd worden. Alleen de hoofdlijnen waarlangs het treurspel zich afspeelde, kunnen worden uiteengezet.

Toen kort na drie uur 's nachts op dien Vrijdagmorgen het gebrom van de Deutsche luchtvloot de lucht begon te vullen was er een klein groepje mannen in Den Haag voor wie het dreigend gebrom niet kwam als een schok van angstige verrassing maar misschien eerder als een soort verlichting. Eindelijk was hun lange waken over. Geen wachten meer voor wegtikkende minuten. Geen worstelen meer tegen een laatste wanhopige hoop die zij wisten dat ongegrond was en die zich toch niet liet onderdrukken. Reeds op Maandag van die bewuste week hadden zij berichten ontvangen, die aanduidden, dat de Deutsche aanvalsmachine in beweging gezet was, dezen

keer onherroepelijk. In alle stilte hadden zij laatste maatregelen genomen om het land in een volledige staat van gereedheid te stellen.

Zoo veel mogelijk was het publiek in onwetendheid gelaten van deze voorbereidingen en van de verontrustende berichten, die dezen hadden teweeggebracht. Wat nut zou het hebben om een algemeene staat van alarm te scheppen? De Deutsche kranten zouden berichten over Nederlandsche voorbereidingen maar aangrijpen als een teeken van een "uitdagende houding". Stille voorbereiding was de eenig mogelijke weg. Opeens, omstreeks 9 uur op dien Donderdag avond toen alles tot op de kleinste kleinigheid was voorbereid om den dreigenden aanval te weerstaan, kwam er een telefoon bericht uit Berlijn:

Wees op je hoede, de aanval is beraamd tegen vroeg morgen ochtend. Voor een oogenblik was de spanning van wachten verlicht door de noodzakelijkheid om te handelen. Er moest getelefoneerd worden om opdracht te geven tot het opblazen van strategische bruggen en grenswegen; laatste voorbereidselen moesten worden getroffen. Daarna opnieuw wachten, wachten, wachten.

Maar deze paar mannen, ministers en generaals, bij elkaar zittend in een rustige kamer, wachtend, pratend en overlegend, terwijl rondom hen heen Den Haag zijn vreedzame slaap sliep, waren niet de eenigen die waakten in dien eindeloozen Donderdag nacht. In heel Nederland stonden donkere gestalten in groene uniformen op wacht op de dijken, of zaten in kleine kazematten achter de rivieren, of lagen achter aardwerk versterkingen bij de grens, allemaal aandachtig turend in het donker naar het Oosten.

Gedurende vier jaren hadden hun vaders, de keur van Nederlands mannen, op dezelfde wijze op post gestaan voor het Nederlandsche volk in den laatsten oorlog. Meer dan acht maanden hadden zij zelf, bijna een half millioen sterk, diezelfde taak vervuld, plotseling weggerukt uit hun vreedzame werkkring, gescheiden van hun families, om te staan wachten tot het eind der dagen, als God het zoo mocht willen, of tot morgen, als tenslotte dat zou komen, waarop zij wachtten, om het af te wenden. Dien nacht moeten sommigen van hen wel bijna gewenscht hebben, dat het maar zou komen. Alles, zoo moet het hen hebben toegeleken, zou beter zijn, dan deze bijna ondragelijke spanning.

Een poosje later, ongeveer te middernacht, werd de stilte voor deze duizenden verbroken door een reeks scherpe ontploffingen bij een aantal belangrijke bruggen. In den tijd van een paar minuten brak de een na de andere van de groote stalen bruggen, de meeste binnen de laatste tien jaren in de modernste stijl herbouwd, met een ratelend geweld middendoor en plofte in het donkere, snelstroomende water. Stemmen riepen elkaar door de duisternis toe, terwijl de vernielingsdetachementen hun droevig werk voltooiden, tot opnieuw gespannen stilte over het slapende land viel.

Waar viel het eerste schot, dat deze stille nacht vaneenreet en de vijf dagen van ruw geweld inleidde, die slechts zouden eindigen bij het intreden van een nieuwe en tien maal meer verschrikkelijke stilte? Het is onmogelijk te zeggen. Eenmaal aangevangen, was het tempo van den strijd te snel en wild, de oorlogsnevel te dik om meer dan een algemeen overzicht waarneembaar te maken. Het eerste bericht, dat het groepje mannen, die in de werkkamer van den minister van

buitenlandsche zaken zaten, ontvingen, was dat bommen begonnen te vallen op het Rotterdamsche vliegveld kort na drie uur 's nachts. In een steeds aanwassende stroom begonnen daarna berichten in te komen uit alle deelen van het land. En steeds meldden zij hetzelfde: "Duitsche vliegmachines werden gezien over al de belangrijke vliegvelden." Bijna gelijktijdig werd bericht ontvangen, dat de voorhoede van het Duitsche leger begonnen was de grens over te trekken van het Noordelijkste punt aan de Noordzee tot aan het Zuidelijkste punt bij Maastricht, waar de Belgische grens aansluit.

Dat was volgens verwachting. Op een dergelijken gelijktijdigen lucht- en landaanval was men lang voorbereid. Want Nederlands onzijdigheid was een gewapende onzijdigheid. Nederland was klaar en vastbesloten zich zelf te verdedigen, niet alleen in het Oosten, maar zoo noodig ook in het Westen. Het Nederlandsche leger was op zijn post, sterk verschanst achter de opeenvolgende water verdedigingen. De verdedigingsposten aan de kust in het Westen en Noorden waren volledig bemand. De zee- en luchtmacht had al enkele dagen klaar gestaan, gereed om elk oogenblik in actie te treden. Op alle vliegvelden, behalve die, welke de Nederlandsche gevechtsformaties moesten gebruiken, waren rioolbuizen, oude automobielen en hindernissen van allerlei soort geplaatst met de bedoeling ze onbruikbaar te maken als landingsplaatsen voor vijandelijke vliegmachines. Zelfs de wijde autowegen, die in de laatste jaren dwars door ons land waren aangelegd en die Nederland een van de beste en meest moderne wegennetten in de wereld hadden gegeven, waren op dezelfde wijze versperd tegen landingen door den vijand. Op alle belangrijke punten waren vallen gegraven voor tanks. Op ditzelfde oogenblik, drie uur 's nachts, dat het gestamp van macheerende troepen, het

gezoem van vliegmachines hoog in de donkere lucht en het doffe knallen van bommen die ontploften rondom de vliegterreinen, geheel Nederland tot het nog ongeloofelijke bewustzijn bracht, dat het eindelijk oorlog was, gingen honderden bruggen de lucht in, wat de vernieling voltooide, die enkele uren vroeger begonnen was. Honderden sluizen lieten den ouden vijand binnen, die nu in het uur van beproeving Nederlands meest betrouwbare bondgenoot was geworden: het donkere, klaterende water dat langzaam rees in de reeks leeg velden van de met zorg gekozen inundatie linies.

Met een zwaar hart, maar daarom niet zonder vertrouwen, vergaderden de ministers omstreeks half vier op Vrijdagmorgen in het huis van hun leider. Het angstaanjagend donker, waaruit het eerste ongeziene lawaai van de Deutsche luchtdrommen was gekomen, had plaats gemaakt voor een frissche stralende dageraad. Nooit hebben de ruime en aantrekkelijke waardigheid van de schoone straten van Den Haag en van haar nog bijna verlaten pleinen er meer blijvend en vreedzaam uitgezien, dan op dezen koelen, prachtigen morgen, zoo vol met belofte van komende zomerwarmte. Zoo misplaatst zelfs scheen de gedachte aan oorlog op dat oogenblik, dat de scherpe ontploffingen van afweergeschut en het dreigend gebrom van de Deutsche bommenwerpers, die hoog in de blauwe lucht rondcirkelden, soms met groot geraas neerschietend in oorverdoovende duikelingen, soms als bij toeval een paar bommen latende vallen op de argelooze stad, iemand bijna deden denken aan een gemeene en flauwe grap.

Maar de mannen die bijeengekomen waren in het huis van den Voorzitter van den Ministerraad, hadden geen tijd om zich te verdiepen in deze afschuwelijke tegenstelling. Zij

hadden werk te verrichten, een koninklijke proclamatie op te stellen, duizend beslissingen te nemen, bommen of geen bommen. Zoo zaten zij te werken terwijl in de eene stad na de andere de wachtende fluitsignalen de koele morgenlucht kliefdën, terwijl op een afstand van minder dan 30 Kilometers een regen van bommen en vuur neerdonderde op de gebouwen en bergplaatsen van het Rotterdamsche vliegveld, terwijl op een van de drukste pleinen van Amsterdam een vijandelijke vliegmaschine in vlammen neerstortte, temidden van een menigte van met open monde staande toeschouwers, terwijl in met dauw bedekte weilanden langs de rivieren in het Oosten de machinegeweren, bemand door vastberaden mannen in groen, hun staccato vuur uitspoten over de invallende tanks, terwijl een van de gepantserde treinen van den aanvallenden vijand hemelhoog werd opgeblazen, tegelijk met de brug, welke hij trachtte over te steken, terwijl in honderd duizend huizen en in honderd duizend kelders gezinnen, nog maar net uit hun vredigere slaap gewekt, armzalig bij elkaar gekropen zaten in star oogige verbazing dat al die ongelooflijk verschrikkelijke dingen heusch aan het gebeuren waren in hun gisteren nog gelukkig land.

Omstreeks zes uur kwam eindelijk het lang verwachtte telefoon bericht, dat de Deutsche gezant een audiëntie vroeg bij den Minister van Buitenlandsche Zaken. Kort daarop kwamen de twee mannen tezamen in de kamer van den Minister in het Ministerie van Buitenlandsche Zaken. Ik geef er de voorkeur aan den sluier van stilzwijgen te trekken over deze korte en tragische ontmoeting. Er is voor mij geen vreugde en geen trots in de vernedering van een man, die gedwongen wordt tegen zijn geweten te handelen, zelfs al is die man een vijand. Laten wij het aan de dragers van de "nieuwe beschaving" aan de

apostelen van de "nieuwe heldhaftige moraliteit" overlaten om zich te verkneukelen in de decomfiture van hun tegenstanders. Liever ga ik nu vertellen wat iets vroeger in Berlijn gebeurd was.

Om tien minuten voor vieren, dat wil zeggen bijna een uur nadat de Duitsche troepen en vliegmachines hun schandelijken aanval hadden aangevangen, ontving de Nederlandsche Gezant in Berlijn een bezoek van een Duitsche ambtenaar die hem verzocht onmiddellijk Herr von Ribbentrop op het Duitsche Ministerie van Buitenlandsche Zaken te gaan opzoeken.

Zoodra de Nederlandsche gezant door Herr von Ribbentrop werd ontvangen, ongeveer 40 minuten later, werden hem papieren ter hand gesteld, welke beschouwd moeten worden als vrijwel de meest buitengewone documenten die ooit uit een Ministerie van Buitenlandsche Zaken zijn gekomen. Ze bestonden uit een memorandum van de Duitsche regeering vergezeld van twee "mededeelingen" (Berichte), een geteekend door het Duitsche Oppercommando en een door de Ministers Himmler en Frick. Elk van de drie documenten, welke tezamen niet minder dan 58 bladzijden beloopten, zou een apart artikel waard zijn, want zij geven een voorbeeld niet slechts van brutale leugenachtigheid en ongeloofelijke huichelarij, maar ook van de Duitsche methode van liegen en van de Duitsche ideeën over bewijslevering, welke een interessant en zeer profijtelijk materiaal zouden opleveren voor iemand, die de Nazi methoden bestudeert. Maar deze uitwijding, hoe interessant ze ook is, moet binnen bepaalde grenzen gehouden worden, zoodat slechts een paar van de hoogtepunten van deze episode kunnen worden aangegeven.

Wat trachtten deze 58 bladzijden te bewijzen? Dat Duitschland het recht had "zich met alle middelen van Nederland's onzijdigheid te verzekeren" omdat Nederland "geheel en al eenzijdig Duitschlands tegenstanders had voorgetrokken en hen in hun plannen had geholpen," omdat "het volkomen duidelijk blijkt uit onafwijsbare feiten dat Nederland vanaf het uitbreken van den oorlog in het geheim en niettegenstaande officieele verklaringen van het tegendeel, zich aan de zijde van de bondgenooten had geschaard," omdat "in het licht van de vaststaande feiten Nederland's oogenschijnlijke en officieel verklaarde politiek van onzijdigheid slecht beschouwd kan worden, als een poging, om het werkelijke doel van de Nederlandsche politiek te verbergen en te bemantelen" (dit alles geldt, tusschen twee haakjes, ook voor België; door groote stukken van het memorandum heen worden de twee schuldige volken in een adem genoemd; waarom de moeite te nemen om papier en vindingrijkheid te verkwisten met het opmaken van twee aparte uit den duim gezogen acten van beschuldiging?), omdat "er onweerlegbaar bewijs is dat een Engelsch - Fransche aanval op Duitschland door Holland en België op hand is" en omdat de Rijksregeering er niet langer aan kan twifelen, dat Nederland en België besloten hebben niet alleen de op hande zijnde Engelsch - Fransche aanval te dulden, maar om daaraan zelfs op elken manier mee te werken," omdat "in dezen oorlog die aan het Duitsche volk door Engeland en Frankrijk is opgedrongen de Rijksregeering weigert een aanval van Engeland en Frankrijk lijdzaam af te wachten en toe te laten, dat zij den oorlog via Nederland's en België's grondgebied op Duitschen bodem overbrengen."

In deze verzameling van aanhalingen hebt U een volmaakt voorbeeld van de toegepaste techniek van

onwaarheden te propageeren welke met zoo veel welsprekendheid is uiteengezet in "Mein Kampf:" "herhaal een leugen dikwijls genoeg, maak het een groote leugen en tenslotte zult ge de menschen er toe krijgen om het te gelooven." Het is van belang op te merken dat de opstellers van het document de noodzakelijkheid voelen, herhaaldelijk de nadruk te leggen op den onweerlegbaren aard van hun bewijzen, feiten en documenten. Het memorandum gebruikt de woorden bewijzen en bewijs zes maal en geen enkele keer zonder er de woorden "sterk" of "onweerlegbaar" of "documentair" aan toe te voegen.

Bekijk nu eens het "bewijs" waarop al deze beschuldigingen zijn gebaseerd. Het is onmogelijk er meer dan een klein deel van op te noemen, want de samenstellers hebben heinde en ver gezocht naar argumenten en hebben karakteristiek de kleinste kleinigheden in hun acte van beschuldiging opgenomen (als bij voorbeeld de beweerde weigering van enkele Nederlandsche vliegtuigbestuurders om met Deutsche luchtschepen te vliegen "vermoedelijk op last van hun Regeering") zoowel als de meest verre gaande en lage beschuldigingen ("op aandringen van Engeland had Nederland een economische politiek aangenomen, die ten eenen male vijandig was tegenover Duitschland." "De maatregelen van het Nederlandsche Oppercommando waren genomen in de nauwste overeenstemming en na voorafgaande afspraak met de Engelsch - Fransche Generale Staf").

Eenig idee van de waarde van dit Deutsche bewijs is te verkrijgen uit het volgende voorbeeld: "Een nog sterker bewijs van de ware houding van de Nederlanders," zoo zegt het document, "is, dat hun gemobiliseerde troepen geheel en

uitsluitend gericht waren naar Duitschland. Deze heropstelling van de Nederlandsche troepen met front naar Duitschland, was ondernomen op een tijd, toen hun neutraliteit meer dan ooit bedreigd scheen door het massaal opstellen van Engelsch - Fransche aanvalstroepen op den Fransch - Belgischen grens en terwijl Duitschland geen troepen geconcentreerd had op de Nederlandsche en Belgische grenzen. Door deze plotselinge maatregelen, die indruischten tegen elk militair beginsel, hebben de Nederlandsche en Belgische Oppercommando's hun ware houding getoond. Hun optreden wordt echter begrijpelijk, als men weet, dat deze maatregelen genomen werden in het nauwste overleg met het Engelsch - Fransche Opperbevel." Dus nu weet men het. Omdat de Nederlandsche autoriteiten redelijke voorzorgen namen tot bescherming van hun neutraliteit tegen het gevaar van een aanval uit het Oosten, door de mogendheid die op 11 November 1939 den aanval alleen op de allerlaatste minuut had afgelast, en die sindsdien voortdurend groote troepenconcentraties op de Nederlandsche grens had gehouden en die Oostenrijk, Czechoslovakije, Polen, Denemarken en Noorwegen al had aangevallen, moet men concluderen, dat zij samenspannen met Engeland en Frankrijk tot een aanval op schuldeloos, vredelievend Duitschland.

Er is veel meer dergelijks in dit ongelooflijke document. Maar er is al genoeg gezegd om het belachelijke karakter er van te doen uitkomen. Belachelijk is heusch het eenige woord ervoor. Want het is ten eenenmale onmogelijk om verontwaardigd te worden over de beschuldigingen van gebrek aan onzijdigheid, gericht tegen een land dat met terzijstelling van zijn natuurlijke voorkeur als een beschaafde democratische natie, zich elke opoffering had getroost, om een strikte onpartijdigheid in woord en daad te handhaven; dat

zware boete had gesteld op krantenartikelen die vijandig waren tegenover een der oorlogvoerenden; dat zoo lang en zoo halsstarrig elke gedachte aan militaire afspraken of stafbesprekingen had afgewezen, dat de Geallieerden zelfs nooit de moeite namen om zulke besprekingen te vragen; dat protesteerde tegen elke schending van haar rechten als neutraal, zoo geregeld en krachtig, dat de Geallieerden, ver van Nederland te beschouwen als een van hun "voorposten", dikwijls bitter klaagden over wat zij beschouwden, als Nederland's overdreven wettelijke opvatting van zijn rechten en plichten als een neutrale mogendheid, dat tenslotte zoo gelegen was tusschen zijn oorlogvoerende bureu, dat het er geen oogenblik maar over zou kunnen denken, iets anders dan strict onzijdig te zijn, zonder zich vrijwillig het slagveld van Europa te doen worden. Nederland niet voldoende onzijdig, Nederland schuldig aan zich aan de zijde van de Geallieerden te stellen en met hen samen te zweren? Nooit was er flauwer, dwazer onzin!

Maar er komt nog erger, erger zelfs dan de eentonige, doorzichtige leugens, de zware, gewichtige huichelachtigheid van het stuk. Aan het eind van het memorandum, na tien bladzijden van verontwaardigde beschuldigingen, gebaseerd op onweerlegbare bewijzen, laat de moed tot deze vindingrijke leugenachtigheid den schrijver in de steek. En er komt voor in de plaats die slappe kruiperige afwijzing van verantwoordelijkheid, dat kinderachtig gejack, dat wij zoo vaak in Berlijn gehoord hebben: "Wij hebben dit niet gewild - wir haben dies nicht gewollt." De Deutsche troepen komen niet als vijanden van het Nederlandsche volk, want de Deutsche regeering heeft dit verloop niet gewild en is er ook niet de oorzaak van geweest. De verantwoordelijkheid rust op

Engeland en Frankrijk, die den aanval tegen Duitschland op Nederlandsch en Belgisch grond gebied tot in de puntjes hebben voorbereid en op de Nederlandsche en Belgische regeeringen die dezen aanval geduld en gesteund hebben."

Maar waarom, als al die beschuldigingen van samenzweren met de Geallieerden tot Duitschlands ondergang, inderdaad op onweerlegbaar bewijs gebaseerd waren, als Nederland werkelijk schuldig was aan vijandige bedoelingen en gedragingen tegenover Duitschland, waarom dan deze plotselinge en verrassende verzekering dat de Duitse troepen niet komen als vijanden, wat zij alle reden zouden hebben te zijn, als de beschuldigingen tegen Holland gericht, werkelijk waar waren?

"Wij komen niet als vijanden" zeiden zij. Maar daarover tenminste hadden zij niets te zeggen. Die beslissing moesten de Nederlanders nemen en dat deden zij ook zonder een oogenblik wijfelen of dralen, met een plotselinge uitbarsting van gegronde en heftige woede.

Ondertusschen had zich in Nederland de oorlog, die de Duitse Regeering niet wenschte, met bliksem snelheid ontwikkeld. Want dit was inderdaad een "Blitzkrieg" als er ooit een geweest is. Tegen den tijd dat het degelijke en nijvere Nederlandsche volk onder gewone omstandigheden aan hun werk zou zijn geweest, minder dan zes uur nadat het eerste ontploffen van Duitse bommen de vrede verbrak, die meer dan een eeuw had bestaan, was het al duidelijk aan het Opperbevel en aan den groep van Ministers die in Den Haag zitting hadden, dat hun berekeningen in de war werden gestuurd door een heel nieuwe factor en het gebruik van geheel

nieuwe methodes waarmee zij niet ernstig rekening hadden gehouden, namelijk inval door de lucht.

Op dat oogenblik was het nog niet mogelijk om precies te zien wat er gebeurde en waar het toe ging leiden. Alles wat kon worden opgemaakt uit den gestadigen stroom van berichten die van over het geheele land binnen kwamen, was, dat parachutisten bij de honderden werden neergelaten in heel veel plaatsen ver achter de Nederlandsche linies, terwijl terzelfder tijd Deutsche transportvliegtuigen volledig uitgeruste troepen op den grond zetten, niet bij honderden maar bij duizenden. Het sluw ontworpen plan en de ernstige bedreiging van dezen inval uit de lucht werden pas later duidelijk. Op die helsche Vrijdagmorgen leek het nog als of het eenige doel van deze mannen die uit de lucht kwamen vallen, was om verwarring te scheppen achter de linie en verder niets.

Zij brachten voorzeker verwarring teweeg. Bijna onmiddellijk nadat de verstomde bevolking van westelijk Nederland had vernomen, dat Deutsche troepen de grens waren overgekomen 200 Kilometer ver in het Oosten, was de vijand in hun midden. Arbeiders, die aan het werk waren in de tulpenvelden vlak achter de duinen langs de westkust, denkende dat de oorlog nog ver weg was, vonden zichzelf plotseling omsingeld door kleine troepen desperate, tot op de tanden gewapende mannen. Zij waren neergekomen in met zorg uitgekozen weilanden waar op dit vroege uur slechts een paar rustige koeien kalm stonden te grazen. Zij hadden onmiddellijk kleine formaties gevormd, zich in verbinding gesteld met andere groepen door vooraf afgesproken vogel nabootsing en trokken er op uit om strategische punten in de omgeving te bezetten, automobielen opcommandeerende met

het pistool op de borst, wild in alle richtingen schietende waar zij maar tegenstand ontmoetten, wat schrik, angst en verwarring te weeg bracht waar zij maar verschenen. En er kwamen er altijd maar meer uit de blauwe lucht neerdalen, en steeds weer daagden anderen die men niet had zien neerkomen in de meest onverwachte plaatsen op. Op deze manier was binnen een paar uur het hart van het land, omsloten door een ring van water die tot op gisteren nog een waarborg had geleken tegen inval, doorregen met kleine vijandelijke detachementen, troepen meedoogelooze, gewapende mannen die overal vandaan opdoken, over de velden of langs de landwegen doolden, zich verschansten in huizen en achter natuurlijke hindernissen en de lucht vulden met hun geweschoten en de scherpe knallingen van hun afgezaagde jachtgeweren.

Wat moet er in deze onvoorziene situatie gedaan worden? De mannen in Den Haag wijfelden niet. Want intusschen was het ware doel van de eerste invasie van parachutisten duidelijk geworden. Behalve om te trachten verwarring teweeg te brengen en schrik onder de burgerbevolking achter de linie, hadden zij blijkbaar als eerste doelpunt een aanval op Den Haag, het middelpunt van de Koninklijke, civiele en militaire macht. Dat bleek wel helder uit de halve cirkel van stellingen die zij rondom Den Haag hadden ingenomen terstond na hun landing. Deze conclusie werd later bevestigd door plannen en instructies die op een gevangen genomen Duitschen officier gevonden werden, waaruit bleek, dat de parachutisten opdracht hadden Den Haag te bezetten en de Koninklijke Familie en de Regeering binnen 24 uur gevangen te nemen, dat wil zeggen voor drie uur op dien wilden Vrijdagmiddag. Zoo stellig waren de Duitschers

overtuigd dat zij deze opdracht zouden kunnen uitvoeren, dat zij zelfs het paard meegebracht hadden, waarop de bevelvoerende Generaal van de door de lucht vervoerde troepen, Generaal von Sponeck, dien eigen avond door Den Haag moest paradeeren. Werkelijk, de Deutsche militaire geest ziet niets over het hoofd, behalve misschien de moed van zijn vijand. Want dien avond lag Generaal von Sponeck dood, evenals honderden van zijn manschappen en de hoofdstad, die om drie uur in zijn handen had moeten zijn, bleef in de handen van de Nederlanders tot op den dag waarop de strijd moest worden gestaakt.

Dit Deutsche plan werd onuitvoerbaar gemaakt door het besluit om het heele legercorps, dat bedoeld was als een reserve voor het hoofdleger in het Oosten, te werk te stellen aan het uit den weg ruimen van de luchttroepen, die in het Westen waren neer gekomen. Zoo begon de guerrilla oorlog, die dag en nacht op een honderd plaatsen zou doorduren, plotseling nu eens hier opvlammende, dan weer daar, in de duinen, in de droomerige dorpen, temidden van de verschrikte koeien in de weilanden, op bruggen, in de tuinvoorsteden rondom Den Haag, zelfs in het hart van de groote plaatsen. Overall ratelden in deze helsche dagen de schoten van geweren en machinegeweren terwijl de vermoeide Nederlandsche afdeelingen die zonder oponthoud hun prooi zochten, de verstrooide benden telkens weer in de val kregen, tot dat eindelijk de commandant die het bevel voerde over deze energieke jagers kon berichten, dat men den toestand rondom Den Haag meester was en dat het eerste Deutsche plan gefaald had.

Maar dat was niet dan veel later, misschien Zaterdag nacht of Zondag morgen en intusschen kwam er alarmeerend nieuws van het Zuid-Oosten. Op zichzelf staande detachementen Duitsche parachutisten en Duitsche Infanterie die met transportvliegtuigen waren geland hadden zich de overtocht verzekerd over de drie rivieren, die een volledige ring van water vormden in het Zuiden. Wie van ons gaf zich rekenschap van de volle ernst van het nieuws, wie van ons kon toen begrijpen, dat op dezen Vrijdag morgen het treurspel zich afspeelde naar een treurig einde? En toch schijnt het nu, als wij terugblikken, en het Duitsche plan van inval vanuit de lucht in zijn geheel bezien, zoo duidelijk dat het lot van Nederland zelfs toen al bezegeld werd.

Laten wij om uit te leggen hoe alles zich heeft toegedragen teruggaan tot het donkere oogenblik van Vrijdagmorgen toen om drie uur het plotseling zware bombardeeren van Rotterdam's vliegveld de donkere nacht in lichtelaaie zette. Wat de bewoners van Rotterdam, die zoo plotseling uit hun slaap werden gewekt moeten meegemaakt hebben kan men zich het beste indenken als men zich den doodschrik voorstelt waarmee de bewoners van Manhattan en Brooklyn wakker zouden worden door het oorverdoovend lawaai van een bombardement op groote schaal van Hoboken. Want net zoo als Grooter New York in drie deelen verdeeld wordt door de Hudson en de East River, is Rotterdam in drie dergelijke deelen verdeeld en het vliegveld in Rotterdam ligt ongeveer in dezelfde verhouding tot de stad als Hoboken ligt tot Manhattan en Brooklyn.

Om drie uur in den morgen dan begonnen de bommen te vallen, niet als spoedig bleek, direkt op het vliegveld zelf,

waar de militairen gestationeerd waren, maar op de bergplaatsen en gebouwen rond het vliegveld. De reden waarom deze doelpunten gekozen werden was duidelijk genoeg. De invallende vijanden wilden de verdedigingsmiddelen op den grond vernietigen en het vliegveld zelf ongedeerd laten om hen gelegenheid te geven daarop hun troepen te landen. Vanwege hun groote numerieke overmacht en de voorsprong die de aanvaller altijd heeft, slaagden zij in beide oogmerken. Voor zonsopgang waren de Nederlandsche verdedigingswerken van het veld vernield en drommen Deutsche transportvliegtuigen begonnen troepen op het vliegveld neer te zetten. Ruim 10,000 man, een heele divisie met volledige uitrusting zelfs met inbegrip van licht geschut werden op deze manier geland op slechts een goede Kilometer afstand van de buitengewoon belangrijke bruggen over de Zuidelijke en Noordelijke arm van de Maas.

Natuurlijk heeft de vijand deze verrassing niet kunnen uitvoeren zonder zware verliezen te lijden. Afdeelingen Nederlandsche gevechtsvliegtuigen vlogen telkens op om zich op de wolken van Deutsche transportvliegtuigen te werpen met een roekelooze moed die blijkt uit het feit, dat in korten tijd meer dan 150 vijandelijke vliegtuigen vernietigd werden en dat 90 procent van de Nederlandsche luchtmacht in de actie werd verbruikt.

Maar steeds door, met een bijna onmenselijke lijdelijkheid, kwamen nieuwe zwermen Deutsche vliegtuigen uit het Oosten, tot dat er geen Nederlandsche strijders meer over waren om hen aan te vallen, en de Duitschers de vrije hand hadden om een geregelde heen en weer dienst te beginnen tusschen het Rotterdamsche vliegveld en hun eigen

vliegvelden, slechts een korten afstand verwijderd over de Duitse grens.

Zodoende waren de Duitse troepen Vrijdag al in staat om een korte afstand vooruit te schuiven van het vliegveld naar de lagere arm van de rivier, om de brug erover te bezetten, en om ook vasten voet te krijgen op de brug over de noordelijke arm van de rivier. In New-Yorksche termen gesproken bezetten zij zoowel de Washingtonbrug (die men zich dan iets verder de rivier af moet denken) als de Queensboroughbrug. En daar bleven zij, de twee bruggen vasthoudende tegenover alle aanvallen, teneinde deze open te houden voor de doorlating van een gepantserde divisie die drie dagen later zou komen opdagen, en die, door een gat te maken door de Zuidelijke linie van de Nederlandsche watervediging recht naar het hart van het land, tenslotte verdere tegenstand onmogelijk zou maken.

Zelfs het verlies van deze twee bruggen door een onvoorziene aanval van luchttroepen in groote getale behoefde echter nog niet fataal geweest te zijn, voor het Nederlandsche verdedigingsplan, als het niet geweest was om iets anders, dat terzelfder tijd aan 't gebeuren was op twee andere verder Zuid gelegen punten.

De voornaamste waterlinie was, naar het scheen, nog niet doorboord. Door uit de lucht te komen vallen was een groot, maar op zich zelf staand detachement, er in geslaagd zich dwars over een van de binnenste linies vast te zetten. De hoofdmacht van het vijandelijk leger was nog buiten en moest nog door de buitenste linie verder Zuidwaarts doorbreken, voordat zij in staat zouden zijn, om door de opening te

stroomen, die de luchttroepen voor hen hadden klaargemaakt in de binnenste linie. Vooropgesteld dat de buitenste linie verder naar het Zuiden kon worden vastgehouden, zou men met de alleenstaande, vijandelijke elementen binnen de linie wel kunnen afrekenen. Alles was nog niet verloren.

Helaas, bijna gelijktijdig met het bericht dat de vijand de bruggen in Rotterdam had veroverd, werd de mededeeling ontvangen, dat door een ongelooflijk ongeluk de brug over de buitenste waterlinie in het Zuiden ook in hun handen was gevallen. Dat was inderdaad ernstig. Wat precies gebeurd is, zal misschien nooit verklaard worden. Dooden kunnen niet spreken. Maar de breede lijnen van deze tragische episode, die het begin bleek te zijn van het einde, zijn duidelijk genoeg. Duitschland bemachtigde de levensbelangrijke brug bij Moerdijk door de laagste vorm van verraad die voor altijd een schandvlek zal blijven op de Deutsche militaire eer.

Stel U het volgende tooneel voor. Het is tusschen drie en vier uur in den morgen. Vanuit het Oosten kruipt het eerste morgengloren op in de door sterren verlichtte lucht. In het half duister zijn de sierlijke lijnen van de twee bruggen, die den breeden stroom met meer dan tien welvende bogen overspannen, ternauwernood zichtbaar. De eene is een spoorbrug en de andere, ongeveer een halve kilometer verder de rivier op, is slechts een paar jaar geleden gebouwd ten behoeve van het autoverkeer tusschen de noordelijke en zuidelijke streken van het land. Maar op dit vroege uur beweegt zich niets tusschen hun sterke spijlen. Alles is stil, behalve het ruischen van het water er onder en het geschreeuw van een enkele meeuw, die er overheen scheert. Op het Zuidelijke bruggehoofd houden twee compagnieën soldaten de

wacht in de kazematten die ter weerszijde zijn gebouwd. Binnen het bereik van hun handen zijn de drukknoppen die het werk van Nederland's beste bouwkundigen in een oogwenk zullen vernielen. Maar dat oogenblik is nog niet aangebroken. De eenige verbinding tusschen de stelling Holland en het Zuiden, vanwaar alleen Fransche hulp kan komen in geval van nood, mag niet worden vernietigd, dan in uiterste noodzaak. Voor het oogenblik is het dus zaak niets anders te doen dan te wachten en te waken zooals deze soldaten gewacht en gewaakt hebben gedurende heel wat donkere nachten tevoren.

Het tooneel dat volgde kan slechts gedeeltelijk uit de bekende gebeurtenissen worden gereconstrueerd. Uit het donker komen eenige gestalten rustig langs den weg aangelopen en naderen het bruggenhoofd. Misschien roept de schildwacht hen aan, misschien herkent hij hen al aan hun speciale Nederlandsche uniform als marechaussees voor zij binnen aanroepbare afstand komen. In ieder geval hij laat hen naderbij komen. En waarom ook niet, zijn zij geen vrienden? Het volgende moment is alles in oproer. Van dichtbij gooien de Duitschers, vermomd in Nederlandsche uniformen dozijnen handgranaten naar de schildwachten en hun kameraden. Verrast door deze gemeene streek wordt het troepje Nederlandsche soldaten, dat de meest vitaal belangrijke brug van geheel Nederland bewaakt, volkomen vernietigd en alvorens het nieuws de naaste verdedigingspost bereikt, vanwaar versterkingen konden komen, snijden de Duitsche aanvallers, gesteund door honderden parachutisten die nu aan alle kanten naar beneden komen, de draden naar de dynamietmijnen door en verschansen zich aan beide einden van de brug. Ongeveer terzelfder tijd gebeurt er iets dergelijks 15 Kilometer verder noordelijk, waar de weg, die van het Zuiden

naar de stelling Holland loopt, weer de rivier oversteekt. Hier eveneens komen honderden parachutisten uit de lucht naar beneden en overweldigen het Nederlandsche detachement, dat de brug bewaakt. Hier werden ze ook vlug versterkt, deze keer niet slecht door verdere landingen van parachutisten maar eveneens door regimenten van de gewone infanterie en lichte artillerie die gedurende al dien tijd op het Rotterdamsche vliegveld zijn neergekomen en die onmiddellijk naar het Zuiden afgemarcheerd zijn teneinde aansluiting te maken met de parachutisten die zich bij de Dordrechtsche en Moerdijksche brug hebben verschanst. Of er in Dordrecht ook gebruik is gemaakt van de gemeene streek Duitsche soldaten als onderdeelen van de Nederlandsche weermacht te vermommen, kan alsnog niet gezegd worden, maar het is geenszins onwaarschijnlijk, want de gemeene middelen, die in de verovering van de Moerdijksche brug aangewend werden, zijn niet tot deze episode alleen beperkt gebleven. Niet alleen staan veel gevallen vast waarin vermomde parachutisten neerdaalden of zich zelf vermomden na de landing met den hulp van handlangers, als burgers, postloopers, monnikken, predikanten of zelfs vrouwen, doch tevens is herhaaldelijk bevonden, dat zij de uniformen van gewone Nederlandsche soldaten hebben aangetrokken om zoodoende hun doel beter te kunnen bereiken van de troepen en de burgers in den rug aan te vallen. Geen wonder dus, dat in minder dan 24 uur overal wantrouwen heerschte, daar niemand wist of de bekende groene uniformen vriend of vijand bevatte. Op dergelijke wijze, met deze nooit tevoren aangewende middelen, die tegen elke opvatting van militaire eer en elken oorlogsregel indruischen, voerde het overweldigende machtige Derde Rijk oorlog met zijn kleine nabuur. Op deze manier slaagde het in iets, wat geen militaire deskundige had kunnen voorzien; namelijk het veroveren van

de vier bruggen over de opeenvolgende waterlinies in het Zuiden en het openen van een doorgang recht naar het hart van het fort Holland.

Het was met de ontmoedigende wetenschap, dat dit uiterst gevaarlijke gat door de Hollandsche waterlinie was gebroken dat het Kabinet laat op dien eigen avond de gebeurtenissen van den dag en de vooruitzichten van morgen in den kelder van het Ministerie van Economische Zaken onder de oogen zag. Naargelang de dagen verliepen en het eene luchtaanvalalarm op het andere volgde, zou deze kelder hun vaste vergaderzaal worden. Daar, diep onder den grond waren steeds een aantal van hen aanwezig om de stroom van binnenkomende berichten te behandelen; daar sliepen zij af en toe een paar uren of aten zij een haastige maaltijd. Want terwijl de strijd den geheelen dag in het Oosten had gewoed, terwijl door de lucht vervoerde troepen en vermomde parachutisten zich op strategische punten binnen de waterlinie hadden vastgezet, bracht de vallende avond nog een ander gevaar, dat zelfs de straten van Den Haag onveilig maakte om zich in te wagen. De vijfde colonne was aan het werk. Hoeveel het precies tot Nederlandsch ondergang heeft bijgedragen zal wel nooit bekend worden. De vijfde colonne en parachutisten waren onafscheidbaar in elkaar gewikkeld. Wanneer plotseling een gewerschot uit een raam kwam of wanneer kogels van een onschuldig uitziend huisdak floten, was het onmogelijk te zeggen of de hand, die het geweer afvuurde aan een Duitschen parachutist toebehoorde die met pistoolbedreiging zich in het huis had gedrongen tegen den wil van den eigenaar of aan een Nederlandschen of Duitschen bewoner. Alles wat men met zekerheid kan zeggen is, dat vele parachutisten, op verscheidenen waarvan adressen werden gevonden van

Duitsche inwoners of Nederlandsche Nazies, zich in particuliere woningen wisten te verschansen, sommigen ongetwijfeld met de medeplichtigheid van den Nederlandschen of Duitschen huiseigenaar. Zoo kwam het, dat reeds op den eersten avond van den oorlog de leege straten van Den Haag en van vele andere steden ver van het werkelijke front verwijderd weerklonken van afwisselend geweer en machinegeweer vuur. Gevaar dreigde overal, kogels vlogen door de verduisterde straten en over de verlaten pleinen waar slechts 24 uur tevoren de rustige ordelijke bevolking had loopen genieten van de zoele avondlucht in een glans van vreedzame lichten. Toch leek den mannen in den kelder dit nieuwe gevaar, deze plaatselijke gevechten van enkelingen die den donkeren nacht met hun plotseling geraas vervulden slechts onbeteekenend in vergelijking met de veel ernstiger gevaren van de militaire situatie. Het werkte erg op de zenuwen van de civiele bevolking, dit voortdurend geschiet in het donker. Doch de vijfde colonne en de parachutist, onverschillig hoeveel plaatselijke en tijdelijke verwarring zij konden stichten, konden overmeesterd worden, zooals ze tenslotte overmeesterd zijn. Op dat eigen oogenblik was men bezig, hen, die de oudste en heiligste wet hadden verbroken, Duitschers, die voor vele jaren onze gastvrijheid hadden genoten en die zich nu plotseling tegen ons keerden, met het geweer in de hand bij duizenden op te pakken tesamen met hun Nederlandsche makkers voor wie geen uitdrukking van verachting sterk genoeg is. Het werkelijke gevaar lag niet bij deze valsche vrienden. De werkelijke bedreiging die de gedachten van de mannen in den kelder bezig hield op dezen Vrijdag lag ergens anders, lager af in het Zuid Oosten op deze vier bruggen die den weg open maakte naar het hart van het land.

Van dit oogenblik af begint de film van gebeurtenissen steeds vlugger te draaien, naar gelang het treurspel, eenmaal aan den gang, zich voortbeweegt naar zijn vooraf vaststaand einde. Geweldige dingen zijn er gebeurd in de dagen die op Vrijdag volgden. Dingen, groot en vreeselijk genoeg, om weken van geschiedenis te vullen in plaats van maar drie dagen. En toch, als wij terugzien, schijnen ze nauwelijks van belang, onbeteekenende gebeurtenissen op den achtergrond, niet bij machte om onze angstige blik af te leiden van het treurspel van de vier bruggen, waarvan, zooals wij nu weten, het lot van Nederland afhing vanaf het eerste morgenkrieken van Vrijdag.

Zaterdag kwam met nog weer eens een glanzende blauwe lucht en een blakende zon. Veel, dat zelfs gisteren nog zoo ongeloofelijk en vreemd scheen, was nu al gewoon geworden, en had veel van zijn schrikaanjagende, ontstellende nieuwhed verloren. Het schieten in de straten, de vlamme vliegtuigen, die door de lucht tuimelden, het voortdurende geloei der sirenes, de uitbollende parachuten, die uit de blauwe hemel naar beneden kwamen, het jagen naar vijandelijke, stroopende afdeelingen, dat alles, wat daags tevoren nog een nachtmerrie was geweest, was nu een deel van het dagelijksche leven geworden. En werd kalm als zoodanig opgenomen. Intusschen was buiten de waterlinie de strijd in volle gang. Overal boden de mannen in het groen, ongewend aan oorlog, en oorlog als een misdaad en dwaasheid verachtend, maar vol sterke liefde voor hun land, zooals alleen een kleine natie den grond kan beminnen, waarop het is getogen, een wanhopige tegenstand tegen den overweldigend machtigen vijand. En hun zware opofferingen waren niet te vergeefs. Want hun taak was niet om den vijand tot staan te brengen in de onverdedigbare

provincies van het Oosten, maar zijn opmarsch te vertragen, terwijl zij zelf terugvielen achter de parallel loopende waterlinies in het Westen. Zij deden dit getrouw, taai en moedig, zware verliezen lijdende, maar evenveel of meer verliezen aan den vijand toebrengeude.

In het kort, behalve de teleurstellingen op twee plaatsen, verliepen de operaties naar verwachting. Maar de twee punten waren gevaarlijk. De Duitsche troepen, die snel door de onverdedigbare provincies van het Noord Oosten waren gemarcheerd, waren door het versterkte bruggehoofd gebroken aan het Oostelijk eind van den dijk, die door de voormalige Zuiderzee naar de provincie Noord Holland loopt, en dus naar het hart van het land; tegelijkertijd trok in het Zuiden een Duitsche gepantserde divisie van het type, dat een paar weken later zich een weg zou breken door het Fransche en het Britsche leger, gebruik makende van de opening tusschen het Zuidelijk eind van de Nederlandsche verdedigingslinies en het Noordelijk eind van de Belgische linie, op naar de Zuidelijke zijde van den ring van water en dus naar de vier noodlottige bruggen. De stelling Holland binnen den watercirkel werd van twee kanten bedreigd.

Reeds Zaterdag al, geeft de situatie dus teekenen van hopeloos te worden. Gestadig ratelt met luid geklank van staal en ijzer de vijandelijke colonne van een 500 gepantserde wagens, tanks, zware auto's gemotoriseerde afdeelingen van allerlei soort op de brug bij Moerdijk aan, waar steeds sinds Vrijdag een afdeeling Duitsche parachutisten den doorgang naar het binnenland heeft open gehouden. Terzelfder tijd trekt een andere colonne vooruit langs de Zuiderzeedam. Deze twee aanvallen moeten worden gestopt onverschillig wat het kost.

Een ervan wordt gestopt. Halverwege den dam in het Noorden ontmoet de vijandelijke colonne een wanhopige weerstand van het fort Kornwerderzand. De groote sluizen in de dijk zijn reeds opgeblazen. Maar technische moeilijkheden kunnen dezen invaller niet stuiten, wiens ingenieurs het invalplan zoo tot in de kleinste bijzonderheid hebben uitgewerkt, dat ze zelfs heele bruggen met zich meebrengen, elk onderdeel op maat gemaakt, gereed om ingepast te worden op het oogenblik, dat de terugtrekkende troepen hun vernielingswerk verricht hebben. Alleen geschutweeer kan dezen aanval tot staan brengen en vuur krijgt hij dan ook van het fort Kornwerderzand. Daar onder de onmetelijke hemel van een Nederlandsch landschap wordt, op de groene dam die zich over meer dan 20 Kilometer blauw water uitstrekt, terwijl de scherende meeuwen in de lucht hun schorre uitgelatenheid uitkrijschen, de vijand tot staan gebracht. En hij komt niet meer vooruit dan na het staken der vijandelikheden. De mannen, die een dam gebouwd hebben om een vruchtbare provincie aan het land toe te voegen door het werk van hun eerlijke handen en het ondernemend vernuft van hun vooruitziend oog, hebben stand gehouden. De mannen die hun trots en grootheid vinden in het graaien van een ander man's land, zijn tot staan gebracht. Maar terwijl de aanval door het Noorden wordt gestopt, vergroot het gevaar elders van uur tot uur. Nog steeds ratelt de zware colonne op weg naar de brug bij Moerdijk. Nu zij eenmaal door de verdedigingen in het Oosten is doorgebroken, is er maar weinig, dat haar opmarsch langs de vlakke, rechte wegen van dit praktisch onverdedigbare gedeelte van het land kan tegenhouden. Zelfs de Fransche troepen, die in alle haast door België zijn aangesneld zijn niet krachtig of talrijk genoeg om de opkomst van deze forten op wielen te stuiten. Maar als het overtrekken van de buitenste waterlinie en van de brug bij

Moerdijk niet kan worden voorkomen, is het dan misschien nog niet mogelijk om de invallende colonne te stuiten bij een der binnen gelegen waterlinies, die zij zal moeten oversteken, om het hart van Holland te bereiken? Kunnen de Deutsche afdeelingen niet worden verdreven van de bruggen verder naar het Noorden in Dordrecht en in Rotterdam? Wanhopige pogingen worden gedaan. Dordrecht wordt bestormd door Nederlandsche troepen, hernomen, ten koste van duizenden levens, alleen echter om weer te worden verloren. Artillerie wordt vooruit gebracht vlak in het hart van Rotterdam om den vijand uit zijn stelling aan den anderen kant van den rivier te bombarderen. Een oorlogschip stoomt de nauwe, kronkelende rivier op, komt in actie midden in de stad met een beschieting a bout portant van den Zuidelijken rivieroever totdat na 31 aanvallen Deutsche duikvliegtuigen, die op het stilliggende schip aanloeien, het naar den bodem van den rivier zenden. 's Nachts komen Engelsche luchtbommers uit Engeland over, om hun moorddadige ladingen over het Rotterdamsche vliegveld te laten vallen, waar Deutsche versterkingstroepen nog steeds uit drommen van transportvliegtuigen neergelaten worden. Alles wordt geprobeerd. Soms behalen de verdedigingstroepen successen. De mannen in den kelder 30 Kilometer er vandaan, ontvangen het bericht, dat het vliegveld hernomen is. Dan zoowat een minuut later, schijnt het weer verloren te zijn. De berichten van hevige gevechten in en om Rotterdam worden steeds meer verward en verontrustend. Maar als ten lange leste dien Zaterdagavond de oorlogsdamp een beetje optrekt, blijkt, dat trots alle opofferingen en al het desperate vechten de vier bruggen nog steeds open zijn voor de ver weg ratelende colonne die nu met ieder uur dichter en dichter bij de noodlottige opening komt.

Was het Zondag of Maandag, dat de mannen in den kelder, na een lange conferentie met den opperbevelhebber eindelijk moesten erkennen, dat de toestand met rasse schreden hopeloos begon te worden? Achteraf lijkt het bijna onmogelijk te zeggen. In deze treurige, wilde en desperate dagen leefde Holland een eeuw, en alle gevoel van tijd was verloren. De eene dag was als de andere en liep onmerkbaar in den volgenden over. Steeds dezelfde stralende zon en prachtige blauwe hemel. Steeds dezelfde verdoovende schok van geweldige gebeurtenissen en dezelfde wilde, wilde schommeling tusschen hoop en wanhoop. Gebeurtenissen bewogen zich te snel, tijd kwam achteraan. Slechts het steeds dieper wordende gevoel van verloren zijn, gaf het voorbijgaan der uren aan. Hoe verschillend, hoe trots en verheugd moet het gevoel geweest zijn in ver weg, veilig Berlijn naar gelang trouweloosheid en harteloze gemechaniseerde macht de eene overwinning na de andere behaalde, gedurende de dagen van moord en vernieling van Nederland. Leden wij? Het was slechts ons eigen schuld. Zonden wij, correct in onze diplomatie tot het laatst, een formeel protest tegen deze onuitgelokte aanval? Het werd ongelezen van de hand gewezen. Herr von Ribbentrop gaf ons te verstaan, dat hij zulk een "onbeschaamdheid" weigerde aan te nemen. Er was geen sprake van aanval. "Nederlands schuld" zooals de Frankfurter Zeitung het uitdrukte: "stond vast door een benauwende overvloed van bewijs." Te protesteeren tegen de Deutsche actie, die bedoeld was om Nederlands "neutraliteit te beschermen" riep het 12 Uhr Blatt verontwaardigd uit "was een onbeschaamdheid." Te spreken van een Deutsche inval was "kinderachtig." "Te trachten om de vaststaande feiten te betwisten met flauw gepraat was stoutmoedig, brutaal en bovenal dom in de hoogste graad." Deutschland kon van haar

overwinningen genieten, want Duitschland's geweten was zoo zuiver als kristal.

Zondag of Maandag? Het maakt geen verschil. Misschien voelden enkelen van ons eerder dan anderen, dat het noodlot zich over ons land neerzette. Maar toen Maandagmorgen aanbrak, weer met die prachtige zonneschijn die zoo bespottend vroolijk leek, zoo wreed en onverschillig voor den doodstrijd van ons ongelukkig volk, was er niet een van de Ministers, die niet besepte, dat het einde nabij was. Voor een oogenblik kon er nog een nieuwe vonk van hoop zijn. De heldhaftige mannen van het Kornwerderzand hadden de vijandelijke opmarsch langs de Zuiderzeedijk tot staan gebracht. Terzelfder tijd hadden duizenden jonge Nederlanders dien nacht hun leven gegeven in een geslaagden tegenaanval aan de oostzijde van de stelling Holland. De breuk, die de vijand daar in den loop van Zondag gemaakt had, was gestopt. De Grebbelinie bleef nog in stand.

Doch spoedig begonnen berichten binnen te komen, dat de vijand met zijn onuitputtelijke voorraad menschen en materiaal den aanval had hervat, deze keer met laag vliegende vliegtuigen, en tanks, waartegen de Nederlandsche troepen, nu de geheele Nederlandsche luchtmacht in den strijd gevallen was, het niet langer meer konden uithouden. In het Oosten bleef nog alleen de laatste waterverdediging over. En toch behoefde toen nog de positie niet hopeloos te zijn geweest. De terugtrekkende troepen waren in goede orde achter de laatste verdedigingslinie teruggevallen. Verreweg het grootste gedeelte van het land mocht in handen van den vijand zijn, de stelling Holland, de streek, die alle groote steden, de slagader van het Nederlandsche Koninkrijk bevat, was nog omsloten

door een wijde strook onder water gezet land in het Oosten en een aantal wijde rivieren in het Zuiden. Binnen dit gebied werden de meeste van de last veroorzakende parachutisten en de vijfde colonnisten in snel tempo weggevaagd. De toestand was ernstig, maar geenszins onvoorzien, integendeel, de Nederlandsche strategen hadden altijd rekening gehouden met de waarschijnlijkheid, dat het land buiten de stelling Holland zou moeten worden opgegeven en dat slechts het gebied binnen de waterlinie zou kunnen worden vastgehouden.

Het einde zou daarom veraf geweest hebben kunnen zijn, als het niet om die vier bruggen in het Zuid Oosten geweest was, als het niet geweest was om het luider en luider worden van het klinkende gedruisch van die gepantserde colonne, die het onafwendbare noodlot nader en nader bracht, tot op dezen Maandag morgen de mannen in den kelder zich bijna verbeelden, dat zij het donderende geratel ervan konden hooren, toen de colonne tenslotte de eerste van de vier noodlottige bruggen overtrok. Het treurspel, dat zich gestadig had afgespeeld naar het onvermijdbare einde, sinds die eeuwigheid geleden toen de stilte van den nacht bij de Moerdijksche brug werd verbroken door ontploffingen van een regen van handgranaten, begon eindelijk het slot te naderen. Het loon van trouweloosheid was gereed.

Toen kwam na dagen van steeds dieper wordende zwaarmoedigheid het droevigste oogenblik en de droevigste taak van allemaal, namelijk, het overmeesterende gevoel te onderdrukken, dat ons allen zonder onderscheid aanspoorde om bij ons volk en onze familie te blijven, om met hen het ergste af te wachten en om te lijden, wat de vijand zou kunnen aandoen, en koele berekening van het landsbelang met alle geweld te

doen triomfeeren over de eischen van het onredelijke hart. Toch was het vraagstuk duidelijk genoeg. Als Koningin en Regeering zouden blijven, met stellige gevangenneming voor oogen, dan zou het onmetelijke deel van het Nederlandsche Koninkrijk, dat nog vrij was, plotseling zonder oppergezag of leiding zijn gelaten, losgegooid, zonder roer op een onstuimige zee. Niet slechts zou Nederland verloren zijn, maar eveneens haar onmetelijke overzeesche gewesten met 65 millioen inwoners. Om het Rijk intact te houden, en haar enorme hulpbronnen te mobiliseeren, voor een voortzetting van den strijd aan de zijde van de Bondgenooten, om te vechten voor de herrijzing van het Moederland met de groote economische kracht van de koloniën, met de zeemacht, die nog voor het grootste gedeelte onbeschadigd was en met dat deel van onze strijdmachten te land, dat er in slaagde om te ontsnappen, was de door plicht aangewezen gedragslijn. Daar kon niet aan getwijfeld worden. Er stond te veel op het spel om aarzeling toe te laten.

Maar er moesten nog verscheidene uren verlopen, uren van overweging van elke mogelijkheid, van elken kans, in desperate beraadslaging, totdat tenslotte de vooraf vaststaande beslissing niet langer kon worden vermeden. De meedogelooze opmarsch van de ratelende colonne, die steeds dichter bijkwam, terwijl beneden in den kelder de leiders van een volk herhaaldelijk hun geweten raadpleegden, liet geen verder uitstel toe. Nog langer blijven was gevaar loopen van bijna zekere gevangenneming en dus het aan zijn lot overlaten van een trotsch Rijk of het overlaten aan een marionettenregeering, uitgeroepen door den dwingeland.

Op onophoudelijken aandrang van haar raadgevers was de Koningin zonder wie een voortzetting van grondwettige regering in het Rijk niet mogelijk was, reeds vertrokken. Even na den middag, terwijl de zon hoog in dien gevoellozen, blauwen hemel stond, moesten de ministers volgen. Een haastige telefonische oproep aan hun families, welke vele van hen niet gezien hadden sinds het uitbreken van de nachtmerrie, een eeuwigheid geleden, een laatste handdruk aan hen, die achterbleven, en dan in de wachtende auto's om voor de laatste maal door de gebarricadeerde straten van hun geliefd Den Haag te rijden, waar vele verbaasde niet begrijpende blikken op de processie met zijn zwaar bewapend geleide werden geworpen, door het zonverlichte landschap waar zij eenmaal, in een ander leven, zoo veel gelukkige Zondagen hadden doorgebracht om tenslotte aan te komen langs zij van een Britsch oorlogschip, dat lag te wachten om hen mee te nemen.

Maar nog was de bittere beker niet tot den bodem geledigd. Een andere en een nog zwaardere slag wachtte. Want toen ten laatste de mannen in den kelder naar buiten in het daglicht kwamen om hun Koningin te volgen, was er nog geen sprake van het verlaten van Nederlandsch grondgebied. De Regeering moest gevangenneming vermijden om de worsteling voor Vrijheid en het beheer van het Rijk voort te zetten door schuil te nemen in de eilandprovincie Zeeland, lager in het Zuiden, waar de Nederlandsche troepen, bijgestaan door hun Fransche bondgenooten, den aanvaller nog in bedwang hielden. De stelling Holland mocht verloren zijn, den Opperbevelhebber mocht opdracht gegeven zijn om den strijd te staken in dit deel van het land, zoodra hij oordeelde dat verdere tegenstand, die practisch al hopeloos geworden was, niet langer eenig nuttig doel zou dienen, maar in het Zuiden bleef een stuk Vaderlandsche grond nog vrij, en naar dat laatst overblijvende stuk vrij Nederland zette de oorlogschepen, met de Koningin en de Regeering aan boord, hun koers. Hoe lang hun boegen door het schuimende water sneden voor hun koers plotseling 40 graden westelijk werd veranderd, zullen weinigen van ons zich herinneren. De details van dezen kwellenden dag zijn in de te snelle opeenvolging van gebeurtenissen en sterke gemoedsbewegingen verloren gegaan. Slechts dit harde, onvergetelijke feit staat vast: Zeeland kon tenslotte niet bereikt worden; er werd bericht ontvangen dat de marineautoriteiten een poging om te landen practisch hopeloos oordeelden. Met een plotselinge zwaai, en overhellende terwijl zij hun koers veranderden naar de witte rotsen van Engeland, keerden de oorlogschepen hun ruggen naar de snel wegzinkende kust van Nederland. En toen was het pas, dat zij, die met elke omwenteling van de draaiende schroeven verder gevoerd

werden, van alles wat hun dierbaar was, de volle bitterheid van verbanning begonnen te proeven.

TOBER, 1940

UITGEDEELD DOOR DE R.A.F.

Het Vorstelijk Paar in Engeland aangekomen, miraculeus ontsnapt aan bommaanden en vliegtuigmachines. Na de Zijne in veiligheid te hebben gebracht keerde Prins Bernard tot 17 Mei naar het Zeeuwsche front terug.

STEUN DER VEREENIGDE STATEN TEGEN HITLER

Zal binnen kort toenemen

In werwil van Duitslands begrijpelijke geringerschatting van de zeevaardigheid en strijkracht van de 50 Amerikaansche destroyers aan Engeland afgegaan, gaan deze rustig en onaangeraand voort de oceaan over te steken. Verscheidene flottilles zijn aangekomen en Hitler zal binnen kort alle kans hebben hun krijgsvaardigheid te beproeven. Hier dient toegevoegd dat zij Engeland thans van vliegtuigmachines voorziet volgens een rythme van 500 in de maand. De Amerikaansche Luchtscheepvaartkundige Kamer van Koophandel verklaart dat dit cijfer binnen kort verbeterd zal worden zoodat gedurende de volgende 16 maanden 13,000 toestellen afgeleverd zullen worden. Deze levering zal reussachtige bombardementsvliegtuigen bevatten van het type "flying fortress." Deze zijn gebouwd om 7 ton bommen 4,000 mijlen ver te dragen, en zullen Engeland in staat stellen de oorlog tot in

PRINS BERNARDS ONDERVINDING MET PARATROEPEN

De Engelsche couranten hebben een gedetailleerd verslag gegeven van Z.K.H. Prins Bernards beschrijving van zijn gerecht met Duitse parachutisten op het dak van het Paleis geland, teneinde de Koninklijke Familie te ontvoeren. De technische verschillen tusschen het vallen van vliegtuigen die hun toestel verlaten en het neerkomen van deze speciale troepen of saboteurs, werden met schemas door hem uiteengezet.

Hun mikpunten

Gedurende de bombardementen op Londen was de tijdelijke verblijfplaats van Koningin Wilhelmina even goed als Buckingham hani Palace een van de mikpunten. Deze

Het treurspel is over en nu nog alleen de narede. In vier dagen van wanhopig vechten had het Nederlandsche leger ongeveer 25 per cent verliezen geleden. Nederlands groene velden waren bestrooid met lijken. Alles wat een scheppend geslacht met de vreedzame arbeid van zijn handen had opgebouwd, de bruggen, de groote sluizen, de vele beroemde toonbeelden van nieuwe bouwkunde, alles waar jong

Nederland zoo terecht trots op was, lag in puin. Vele van zijn oude schatten, de kostelijke Gothiek van een stad als Middelburg, of de 17 de eeuwsche eigenaardigheid van een stad als Delft, werden gelijkelijc verwoest, gingen voor altijd voor Nederland en de wereld verloren. Maar toch waren de Barbaarsche horden nog niet tevreden, nog meer noodelooze verwoesting moest dit volk worden aangedaan, dat de stoutmoedigheid had gehad tegen zijn vermoording te protesteeren. Was het Duitsche tijd schema niet gehouden?

Was Den Haag, dat het tooneel had moeten zijn van een triomfantelijc intocht op Vrijdagmiddag, nog steeds in handen van haar rechtmatige eigenaar? Dat was ondragelijc! Was de gepantserde colonne, die nu de laatste twee bruggen in

Rotterdam had bereikt, er nog niet in geslaagd daar over te trekken? Deze beleediging aan Duitsche eer, dit tarten van het Duitsche geduld schreeuwde om wraak. Even later werd wraak genomen. Er was niet lang voor noodig, misschien een half uur, want er waren geen Nederlandsche gevechtsvliegtuigen meer over om de helden van Warschau te bemoeilijken. Over de dicht bevolkte stad Rotterdam, die al het tooneel was geweest van zooveel verbitterd vechten, daagden zij op uit den wolkeloozen hemel van een Dinsdagmiddag, twee of drie dozijn sterk. Kalm trokken zij een rechte lijn over het centrum van de stad en draaiden netjes om aan het eind van hun loop om een andere lijn te trekken. Kalm, regelmatig, met de preciesheid van een man die een geploegd veld bezaait, strooiden zij hun doodelijke bommen, de eene lijn naast de andere. Daarna, hun taak volbracht, trok de ordelijke processie naar huis terug, achter zich latend zulk een laaiende, brandende, oorverdoovende hel van verwoesting, dat geen pen het zou kunnen beschrijven. Zij hadden hun doel bereikt, want toen later op dien dag de Opperbevelhebber werd bedreigd met dergelijke aanvallen op al de andere groote steden, werd de weerstand, die toch al hopeloos was geworden, tenslotte opgegeven.

Nederland is dus weg, vernield en doodgebrand, gevangen en verraden en nu tenslotte tot slavernij gebracht. Maar in haar sprakeloze doodsnoed heeft Nederland tenminste een troost. Het weet, dat het alleen aan zich zelf den schuld moet wijten. Het weet, dat de ruines van Rotterdam, zooals de Berliner Lokal Anzeiger verontwaardigt uitroept, als getuigen staan van de schuld van de Nederlandsche Regeering. Het weet, dat de onderdrukker niet als vijand is gekomen, want

Duitsland had dit niet gewild - "Wir haben dies nicht gewollt!"

EERLUK EN TROUW IS KRACHT